

CIVILNA ZAŠČITA V AVSTRIJI

Jasmina Karba*

UDK 355.58 (436)

Članek je nastal na podlagi gradiva, ki ga je slovenska delegacija s področja zaščite in reševanja dobila ob obisku v Avstriji.

Avstrija je zvezna država, sestavljena iz devetih zveznih dežel. Na celotnem območju, ki obsega 83.000 km², živi v 2304 občinah nekaj več kot 7,8 milijona prebivalcev. Zvezne dežele imajo na področju sprejemanja zakonov in pri njihovem izpolnjevanju – tudi na področju civilne zaštite – pomembne pristojnosti.

V začetku 60. let, torej v času, ko je bila končana prva faza izgradnje zvezne vojske po drugi svetovni vojni, se je z administrativnimi ukrepi vlade začel tudi razvoj drugih področij obrambe dežele, med njimi tudi civilne obrambe.

Totalna obramba države je bila s soglasnim sklepom zveznega zbora opredeljena v zvezni ustavi kot:

- vojaška obramba,
- psihološka obramba,
- gospodarska obramba,
- civilna obramba.

Vsako področje totalne obrambe ima svoj delovni odbor. Vodstvo posameznih odborov je povezano z njihovim delovnim področjem. Vodstvo odbora za civilno obrambo države je zaupano zveznemu ministrstvu za notranje zadeve.

V letih 1969 in 1970 so bili v posameznih zveznih deželah pod vodstvom deželnih glavarjev ustanovljeni deželni koordinacijski odbori. Le-ti koordinirajo potrebne ukrepe na področju totalne obrambe.

Za ukrepanje ob nesrečah, ki presegajo državne in regijske okvire, je pri zvezni vladi imenovano državno krizno vodstvo.

Nalogi civilne obrambe države sta:

- skrb za zaščito prebivalstva, to je t. i. civilna zaščita, in
- zagotavljanje pogojev za nemoteno delovanje državnih organov in ostalih pomembnih ustanov.

Opredeljeni sta v načrtu obrambe države, ki ga sprejme zvezna vlada.

Civilna zaščita zajema vse humanitarne dejavnosti za obvladovanje nesreč in posebnih kriznih situacij. V njeno pristojnost sodi tudi preventiva pred naravnimi in tehničnimi nesrečami, pred nesrečami v kemični industriji in pri prevozu nevarnih snovi ter pred jedrskimi nesrečami.

Civilna zaščita v Avstriji presega ukrepe, ki se nanašajo na obrambo države, in deluje kot zaščita pred vsemi možnimi nesrečami. Tako pokriva tudi ukrepe pri zaščiti pred največjo nesrečo – oboroženim spopadom.

S temi obsežnimi cilji predstavlja civilna zaščita kot skupni pojem za veliko število ukrepov pri zaščiti prebivalstva načelo, ki:

- mora najti svoj prostor v vsakem političnem delovanju

- ga morajo izvrševati vse organizacijske enote države,
- ga prebivalstvo podpira in sodeluje pri njegovem uresničevanju.

Načrtovanje zaščite in reševanja je v pristojnosti dežele, okraja in občine.

Na kratko lahko civilno zaščito opišemo kot vsoto naslednjih ukrepov:

- ukrepov oblasti,
- ukrepov organizacijskih enot,
- ukrepov v zasebnem življenju prebivalcev.

Ukrepi oblasti

Zakonske osnove

Zakonodajo s področja zaščite in ukrepanja v primeru nesreče lahko po ustavi sprejemajo zvezni in deželni organi. Na tem področju obstaja tudi veliko posebnih predpisov na zvezni in na deželni ravni (npr. zakon o varstvu pred sevanjem, zakon o zaščiti pred poplavami, zakon o delovanju specializiranih enot, prve medicinske pomoči itd.).

Ministrstvo za notranje zadeve je pristojno za vse zadeve glede varnosti, razen v primeru, da zadeve sodijo v delovno področje drugega ministrstva.

Ustrezni zakonski akti se sprejemajo s sodelovanjem lokalnih oblasti.

Deželni glavar oz. vlada v posebnih primerih v skladu z ustavo odločata o vključevanju vojske za potrebe civilne zaščite.

Izobraževanje

Izobraževanje poteka v deželnih šolah civilne zaščite, v šolah organizacijskih enot in v šoli civilne zaščite ministrstva za notanje zadeve, ki je nekakšna krona izobraževanja.

Informacijski in komunikacijski sistemi

Zagotavljanje pravočasne komunikacije in usklajenost vseh ukrepov je eden od pogojev za uspešno premagovanje kriznih situacij.

Poleg organizacijskih krepov, kot sta npr. ustanovitev teles za koordinacijo in izdelava načrtov za alarmiranje in zaščito v primeru nesreč, so potrebni predvsem sistemi komunikacij in zgodnjega obveščanja. V ta namen je v zveznem ministrstvu za notranje zadeve v oddelku za civilno obrambo države in civilno zaščito urejen t. i. zvezni center za obveščanje in alarmiranje, v deželah pa deželni centri za obveščanje in alarmiranje. Zvezni center za

obveščanje in alarmiranje deluje v okviru civilne obrambe države, in sicer za varovanje pred nesrečami, katerih raven je nadregijska oz. mednarodna.

Zvezni center za obveščanje in alarmiranje je neposredno povezan s poveljniškim prostorom generalne direkcije za javno varnost in v stalni povezavi z deželnimi centri za obveščanje in alarmiranje, z vsemi pristojnimi na ravni države in dežele, z gasilci, z organizacijo Rdečega križa in s podobnimi centralami v tujini.

Zvezni center za obveščanje in alarmiranje ima naloge v okviru skupnega (država – dežela) sistema za opozarjanje in alarmiranje, naloge v smislu koordiniranja za preprečitev nesreč in naloge v okviru dajanja pomoči pri nesrečah nadregijskih oz. mednarodnih razsežnosti.

Zvezni center za obveščanje in alarmiranje je hkrati tudi sedež za razne službe pri organih različnih ministrstev, ki morajo biti v nenehni pripravljenosti. Poleg tega ima tudi naloge v zvezi z zagotavljanjem nemotenega delovanja državnih organov v primeru nesreče ali krize, deluje kot prostor za dajanje informacij v okviru službe za stike z javnostjo ministrstva za notranje zadeve, v njegovem okviru ima sedež vodstvo letalske policije in helikopterske reševalne službe.

Varstvo pred sevanjem

Za hitro ugotavljanje in presojanje radioaktivnega sevanja v Avstriji obstaja sistem hitrega opozarjanja pred sevanjem, ki s svojimi 336 mesti za merjenje sevanja (hitrost doze) pokriva celotno območje države (vsi kraji so od mesta merjenja oddaljeni največ 15 km). Podatki merjenja se nenehno prenašajo v zvezni center za zaščito pred sevanjem ministrstva za zdravstvo in so dosegljivi zveznemu in deželnim centrom za obveščanje in alarmiranje.

Med izvajalci zaščite je za odkrivanje in merjenje sevanja izobraženih približno 1200 uslužbencev. Med njimi je vsak čas pripravljenih 200 skupin po 3 ljudi za odkrivanje sevanja. Skupine so opremljene s potrebnimi merilnimi instrumenti in zaščitnimi oblačili.

Vremenska služba

Zvezna ustanova za meteorologijo in geodinamiko je 1. julija 1992 začela uporabljati delno avtomatiziran vremenski sistem. Na vremensko reprezentativnih krajih so postavljene delno avtomatizirane postaje, ki dan in noč merijo glavne vremenske parametre in jih sporočajo v prej omenjeni vremenski sistem. Za popolno pokritje

* Ministrstvo za obrambo, Republiška uprava za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana.

prostora države predvidevajo 120 takšnih postaj.

V okviru zvezne ustanove za meteorologijo in geodinamiko deluje služba za opozarjanje pred potresi, ki ima trenutno mrežo 5 seizmičnih postaj za stalno opazovanje premikov tal. Z zvezno ustanovo za meteorologijo in geodinamiko je povezan tudi zvezni center za obveščanje in alarmiranje.

Sistem opozarjanja in alarmiranja

Ta sistem deluje prek siren, ki bodo v končni varianti lahko sprožene na celotnem območju države, samo v posamezni regiji ali občini ali pa posamezno. Trenutno lahko z delujočimi sireni dosežejo 60 % prebivalstva.

Sistemi siren posameznih dežel so povezani z zveznim centrom za obveščanje in alarmiranje.

Zvezno ministrstvo za notranje zadeve ima poleg ostalih sistemov komuniciranja še t. i. krožno zvezo za predajanje sporočil od zveznega centra za obveščanje do deželnih centrov in drugih uporabnikov.

Omogočeno je tudi opozarjanje prek avstrijskega radia in televizije.

Gradbeni ukrepi za zaščito

Trenutno ima pribl. 22 % prebivalstva zagotovljeno zaklonsko mesto. Ker predpisi v posameznih deželah ne predpisujejo zgrajenega, za zaščito primerne prostora, temveč večinoma le gradbene ukrepe za kasnejšo zgraditev zaklonskih, večina zaklonskih mest resnično funkcionira šele po izvršitvi teh ukrepov. Po podatkih podjetij se pri pribl. 10 % zaklonskih vgrajuje kompletni sistem za prezračevanje. Tako lahko sklepamo, da ima trenutno 2 % prebivalstva v Avstriji zaklonske prostore, ki so primerni za takojšnjo uporabo. Za zaklanjanje nadaljnjih 20 % prebivalstva pa so predvideni gradbeni ukrepi za ureditev zaklonskih mest.

Zdravstvena oskrba v izjemnih in kriznih situacijah

Obstoječa zdravstvena oskrba ljudi je v normalnih okoliščinah dovoljiva. Za primer nevarnosti obstaja načrt sanitetnega delovanja.

V vseh oblikah totalne obrambe države so v okviru ukrepov za zagotavljanje zdravja in preživetja ljudi vse sanitetne sile vključene v skupno sanitetno službo.

Helikopterska reševalna služba

Vodstvo letalske policije in helikopterske reševalne službe ima sedež v zveznem centru za obveščanje in alarmiranje. Pri opravljanju nalog pomagajo službi za zaščito tudi letala ministrstva za notranje zadeve. Le-ta opravljajo različne naloge s področja civilne obrambe države in tudi naloge s področja civilne zaščite.

Skupaj s helikopterji Avto-moto društva in vojske je trenutno na razpolago 15 dobro

opremljenih reševalnih helikopterjev. Rdeči križ Avstrije daje na razpolago sanitetne enote in soodloča o uporabi helikopterja. Za naloge v okviru civilne zaščite so na razpolago tudi letala zveznega ministrstva za obrambo.

Ukrepi za sprejem beguncev

Osnovne cilje pri pripravi in izpeljavi ustreznih ukrepov vsebuje doktrina obrambe iz junija 1975.

Posebne naloge prevzamejo oddelki vojaške in civilne obrambe države.

Za hitro obvladovanje večjih valov beguncev je bil izdelan okvirni načrt za begunce, na podlagi katerega v posameznih deželah sprejemajo potrebne ukrepe za prevzem beguncev.

Mednarodno sodelovanje

Ministrstvo za notranje zadeve in ostala prizadeta ministrstva ukrepajo v primeru nesreče, ki presega meje države. V takih primerih poteka pomoč na meddržavni ravni, posebej v okviru Evropske skupnosti in OZN.

Sporazum o sodelovanju (separatna pogodba) na tem področju je bil podpisan z Nemčijo, z ostalimi državami pa potekajo pogovori.

Ministrstvo za zunanje zadeve je pobudnik za skupni evropski sporazum o zaščiti in reševanju v primeru naravnih nesreč. V okviru Srednjeevropske pobude je bil dosežen sporazum o sodelovanju pri preprečevanju nesreč.

Na področju jedrske varnosti je bil podpisan sporazum o pravočasnem obveščanju in pomoči v primeru jedrskih nesreč na evropski ravni (IAEA), poleg tega pa še več dvostranskih sporazumov s sosednjimi državami, z nekaterimi državami pa potekajo pogovori, tudi s Slovenijo.

Kontaktno mesto v primeru nesreč mednarodnih razsežnosti je zvezni center za obveščanje in alarmiranje.

Koordinacijsko vlogo za ukrepe ob takih nesrečah prevzame državno krizno vodstvo.

Prvo telo, ki se sestane takoj ob novici o nesreči ali potrebni pomoči, še preden se sestane državno krizno vodstvo, je mali koordinacijski odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov kabineta predsednika vlade ter predstavnikov ministrstev za notranje in zunanje zadeve, finance in obrambo, po potrebi pa tudi drugih organizacijskih enot.

Državno krizno vodstvo

Za ukrepanje ob velikih nesrečah je ustanovljeno t. i. državno krizno vodstvo. Za njegovo organiziranje je pristojen poseben oddelek v kabinetu predsednika vlade. Notranje ministrstvo v državnem kriznem vodstvu nastopa kot vodja oddelka za civilno obrambo države ter vodja oddelka za administrativne zadeve državne policije.

Jedro državnega kriznega vodstva je koordinacijski odbor, ki političnemu vodstvu predlaga rešitve in koordinira njihovo iz-

vedbo. Koordinacijski odbori so predvideni tudi na ravni dežele ali okraja.

Pomemben del državnega kriznega vodstva je zvezni informacijski center, ki posreduje informacije tudi radiu in televiziji. Za posamezna vprašanja prebivalstva v kriznih situacijah neprekinjeno deluje informacijska služba.

Zvezni center za obveščanje in alarmiranje v ministrstvu za notranje zadeve pa v okviru državnega kriznega vodstva obvešča prizadeta mesta doma in v tujini.

Ukrepi organizacijskih enot

Avstrija nima posebnih enot za civilno zaščito. Dejanski nosilci civilne zaščite so razne organizacije, npr. gasilci, Rdeči križ, Gorska reševalna služba, Združenje samaritancev, Malteški red ipd. V teh organizacijah je za delo na področju civilne zaščite na voljo 300000 dobro izšolanih in opremljenih ljudi, kar predstavlja 4 % prebivalstva. Njihovo delo je zaenkrat še prostovoljno.

K učinkoviti civilni zaščiti pripomorejo tudi organi javne varnosti in vojska, ki imajo prav tako pomembne naloge.

Ukrepi v zasebnem življenju prebivalstva

Odločilen dejavnik uresničevanja koncepta civilne zaščite je prebivalstvo.

Zato je ministrstvo za notranje zadeve skupaj z avstrijsko zvezo civilne zaščite, ki je podaljšana roka ministrstva za javna dela, v soglasju z deželami in organizacijskimi enotami ustanovilo Informacijski center za samozaščito. Glavne naloge centra so:

- informiranje in svetovanje na vseh področjih civilne zaščite,
- spodbujanje sosedске pomoči,
- izvajanje tečajev,
- prizadevanje za predstavljanje civilne zaščite v javnosti.

Prebivalstvo mora biti v primeru nesreče sposobno dobro preživeti čas od začetka nesreče do učinkovite organizirane pomoči.

Trenutno je v Avstriji organiziran 701 tak center v 666 skupnostih.

Temeljno načelo oddelka za civilno obrambo države in civilno zaščito pri ministrstvu za notranje zadeve se glasi:

VI IN MI
SKUPAJ
ZA VARNOST NAŠIH
PREBIVALCEV.